דבר יוכני תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ואימא כאפי דציפרתא דזוטר טובא אמר רב אחא בר יעקב רב הונא פני פני גמר כתיב הכא אל פני הכפורת וכתיב התם [א] מאת פני יצחק אביו ונילף מפנים של מעלה דכתיב [ב] כראות פני אלהים ותרצני תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ונילף מכרוב דכתיב [ג] אל הכפורת יהיו פני הכרובים אמר רב אחא בר יעקב גמירי אין פני כרובים פחותין מטפח ורב הונא נמי מהכא גמיר ומאי כרוב א"ר אבהו [ד] כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא א"ל אביי [ה] אלא מעתה דכתיב [ד] פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם היינו כרוב היינו אדם אפי רברבי ואפי זוטרא וממאי דחללה עשרה בר מסככה אימא בהדי סככה אלא מבית עולמים גמר דכתיב [ה] והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו וכתיב [ו] קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני ותניא מה מצינו בבית עולמים כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן נמי כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן כמה הוי עשר אמות דכתיב [ז] עשר אמות אורך הקרש כמה הוי להו שיתין פושכי תלתיה כמה הוי עשרים פושכי דל עשרה דארון וכפורת פשו להו עשרה וכתיב [ג] והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת קרייה רחמנא סככה למעלה מעשרה ממאי דגדפינהו עילוי רישייהו קיימי דלמא להדי רישייהו קיימי אמר רב אחא בר יעקב למעלה כתיב ואימא דמידלי טובא מי כתיב למעלה למעלה הניחא [ג] לר' מאיר דאמר כל האמות היו בינוניות אלא לר' יהודה דאמר אמה של בנין ששה טפחים ושל כלים חמשה מאי איכא למימר ארון וכפורת כמה הוי להו תמניא ופלגא פשו להו חד סרי ופלגא אימא סוכה עד דהויא חד סרי ופלגא אלא לרבי יהודה הלכתא גמירי לה דאמר ר' חייא בר אשי אמר רב [א] שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני | שיעורין [ג] דאורייתא נינהו דכתיב [ח] ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש [ד] ואמר רב חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לבית המנוגע דתנן [ט] הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידו הוא והן טמאין מיד היה

[ב] בר יוכני. עוף גדול הוא מאד ובכורות (דף מז:) אמרינן פעם אחת הטילה בר יוכני בילה במקומנו וטבעה ששים כרכים ושיברה ש' ארזים: פני פני גמר. ג"ש גמר ובליפרתא לא כתיב פני: תפשת מרובה. במקום שאתה שומע אף המועט במרובה לא תפשת ליש להקשות תפוס את המועט והרי אתה שקרן בדבריך: ונילף מפני הכרובים. לזוטרי מטפח: היינו פני כרוב היינו אדם. הלא שניהן שוין ולמה חלקם הכתוב. ומשני לעולם כרוב נמי פני תינוק הוא וזהו חילוקם פני אדם אפי רברבי פני הכרוב אפי זוטרי: וממאי דחללה עשרה. כיון דמארון וכפורת ילפת עשרה ממאי דחללה עשרה לבד מעובי סככה דלמא בהדי סככה כי ארון וכפורת: בשליש הבית היו עומדין. שהיו הכרובים שעשה שלמה עומדין בארץ על רגליהם וכתיב קומת הכרוב עשר נמצא קומתו כלה בשליש גובה הבית שהוא שלשים אף כאן במשכן כשהיו הכרובים שעשה משה על הכפורת היה גבהן כלה בשליש גובה הבית: משכן במה הוי. גובהו: תלתיה במה הוי עשרים. נמצא גובה הכרובים כלה לסוף עשרים טפחים מן הארץ והן עומדין על הכפורת: דל עשרה טפחים דארון וכפורת. לדעת מראשם [ג] של כרובים כמה הוי נמצא מראשם של כרובים עד רגליהם עשרה טפחים: וכתיב סוככים בכנפיהם. אלמא מכנפיהם ולמטה עד הכפורת קרוי סכך [ד] וכנפיהם למעלה לגובהן [ה] היו פרוסות אלמא תחת כנפיהם עשרה טפחים חלל עד הכפורת וקרי ליה סוכה: וממאי דגדפינהו עילוי רישייהו. פריסי דהוה ליה חללה עשרה: לדהדי רישייהו. בשוה לראשם דהוה ליה עשרה עם עובי הכנפיים: הניחא לרבי מאיר דאמר. במסכת מנחות (דף נז.): כל האמות. שבמשכן בין של כלים בין של בנין היו נמדדות בבינונית שהיא אמה בת ששה טפחים והיא קרויה בינונית מפני שיש בת חמשה קטנה הימנה והיא אמת יסוד וסובב ואמת הקרנות ואמת ריבוע של מזבח הפנימי כדאמר במנחות (שם) מהאי קרא [ו] ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וגו' ויש גדולה הימנה חצי אצבע כדתניא בפסחים (דף פו.) [ז] שתי אמות היו בשושן הבירה אחת ימירה על של משה חצי אצבע שתי אמות ד' מקלות עשויין למדוד בהן האמות שושן הבירה מקום הוא על חומת שער מזרחי של הר הבית ושושן הבירה מצוירת בו [ח]. הניחא לר"מ שהשוה כל האמות איכא למימר דאמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכילד צולין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת ימירה על של משה חצי אצבע ואחת ימירה עליה חצי אצבע ונמצאת ימירה על של משה אצבע [עירובין ד:]. אמת בנין. כגון אמות הקרשים והיריעות [שם]. כגון חומת הבית ומזבח העולה [מנחות צז.]. אמת כלים. כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן [עירובין שם]. שיעורין. שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דם, חלב, פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין למפרש לקמן [שם.]. ומחיצין. הלכות מחילה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הילכותיה הלכה למשה מסיני. לשיעורין נאמר. וכל אלו משערין בהן דברים אחרים [שם]. בבית המנוגע. כתיב והבא אל הבית יטמא עד הערב (ויקרא יד) ולא כתיב כבוד בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) בשוה שיעור אחילה ואפילו לא יאכל מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו, הלכך הנכנס בו ועושה את בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו אין אלו בגדיו וטמאים מיד, שאף בהן אי קורא והבא אל הבית וכשהוא לבוש בהן בעי שהייה [ברכות מא.]. כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו. שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתיפיו [עירובין שם].

הגדה זו היא דרך דרש ויש לה סוד למבינים: ג] צריך לומר גופן של כרובים (כת"י): ל] נדצ"ל מסוכך, או שצ"ל סוכה (מנחם משיב נפש): ה] צ"ל מגובהן (כת"י): ו] היא משנה בכלים פי"ז מ"ט עיי"ש ומש"כ רש"י "כדתניא" אין הכוונה שהיא ברייתא, או שצ"ל ברש"י "כדאמר": ז] [צ"ל הא מתרגמינן] (גליון): ח] [בתרגום אונקלוס איתא בית עינוהי] (גליון): ט] צ"ל מלא תשימו קרחה בין עיניכם (ר"ש דעסוי): י] צ"ל וגבי (רש"ש):

[א] מאת פני יצחק אביו. עיין תוספות עירובין לה: ד"ה מקום: תפשת מרובה לא תפשת. יש מפרשים לפי שמדה מרובה אין לה סוף וכאן אי אפשר לומר כן דעל כרחיך לא אפשר ללמוד אלא מפנים שיכולין ליכנס במשכן [ב] וכן בפרק קמא דר"ה (דף ד: ושם) ובחגיגה (דף יז.) גבי עגלת דיש לה תשלומין כל שבעה דליף מחג המצות ופריך ונילף מחג הסוכות ומשני תפשת מרובה לא תפשת והתם יש לדבר סוף ועוד מוכח בהדיא בתורת כהנים [ג] דכתיב (ויקרא טו) כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים שנים יכול ימים הרבה אמר ר' עקיבא כל שמשמעו מועט ומשמעו מרובה תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת רבי יהודה בן בתירה אומר שתי מדות אחת מדה כלה ואחת מדה שאינה כלה מודדין במדה כלה ואין מודדין במדה שאינה כלה אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה או מאתים או אלף או ריבוא וכשאתה אומר ימים שנים פתחת וזהו פירושו של תפשת מרובה דאם אתה תופס את המועט אין מוליאין אותו מידך שהמועט בכלל המרובה אבל באת לתפוס המרובה אומרים לך הבא ראיה וטול ורבי יהודה בן בתירה בא ללמוד ממנהג העולם שתופסין את המדה כלה ומניחין את המדה שאינה כלה אף כאן תופסין החשבון המועט שיש לו סוף ור' נחמיה בא ללמוד מדרך המקראות שלא בא לסתום אלא לפרש והכא גבי [ד] תשלומין צריכין כולן לטעמיה של רבי עקיבא: [ועיין תוספות יומא עב. ד"ה נעביד]

בשליש הבית הן עומדין. דקומת הכרובים עשר אמות והבית שלשים אמות והא דכתיב (מלכים א ו) ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו היינו משפת הכרובים ולמעלה כדאיתא בפ' המוכר פירות (ב"ב לח:) ולא כמו שפירש בקונטרס בפירוש מלכים (שם) דעליית בית קדשי הקדשים נמוכה משל היכל: [ועי' תוספות יומא נב. ד"ה ועשריס] גפן

מסורת הש"ס עם הוספות

ח) חגיגה יג:, ט) [לקמן ו: כליס פי"ז מ"י עירובין דף ד: מנחות דף לז.], ג) עירובין ל., ל) שם ברכות מא., ה) שם חולין עא: נגעי' פי"ג מ"ט, ו) יחזקאל מג יג, ז) מדות פרק א מ"ג, ח) זבים פרשתא ה ה"ו.

גליון הש"ם

גמ' שיעורין חציצין. עי' לקמן דף לד ע"א רש"י ד"ה עשר: [מכת"י תוס' ד"ה תפשת מרובה וכו' וכן בפרק קמא דר"ה. ע' יומא דף עא ע"ב תוס' ד"ה וליף משזר וכו']:

תורה אור השלם

א) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ: [בראשית כז, ל]

ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אַל נָא אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי: [בראשית לג, י]

ג) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים: [שמות כה, כ]

ד) וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נָשֶׁר: [יחזקאל י, יד]

ה) וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיְיָ שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ: [מלכים א' ו, כ]

ו) קוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד עֶשֶׂר בָּאַמָּה וְכֵן הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי: [מלכים א' ו, כו]

ז) עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: [שמות כו, טז]

ח) אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: [דברים ח, ח]

ליקוטי רש"י

כרביא. פני תינוק [חגיגה יג:]. **היינו פני כרוב היינו פני אדם.** מה הן פני כרוב מה הן פני אדם וכי לא אחד הן [שם]. **בבינונית.** באמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכילד צולין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת ימירה על של משה חצי אצבע ואחת ימירה עליה חצי אצבע ונמצאת ימירה על של משה אצבע [עירובין ד:]. **אמת בנין.** כגון אמות הקרשים והיריעות [שם]. כגון חומת הבית ומזבח העולה [מנחות צז.]. **אמת כלים.** כגון אמות הארון

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב: לה ב מיי' פט"ז מהלכות טומאת צרעת הלכה ז:

רבינו חננאל

ושנינן תנא מבית עולמים גמר לה דכתיב והבית אשר בנה המלך שלמה וגו' ודברי' פשוטי' הן. נמצאו הכרובים על גבי הכפורת במשכן עומדים בשליש הבית שהוא כ' טפחי' דל מיניה עשרה טפחים לארון וכפורת כדאמרינן פשו להו עשרה וכתיב והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם נמצאו כנפי הכרובים למעלה מעשרה וקרי להו סככה ש"מ כי חללה עשרה זולתי הסככה. ואקשינן ממאי דכנפיהן למעלה מראשיהן היו פורשין שנמצא החלל עשרה טפחים דלמא בהדי רישייהו הוו קיימו ונמצאת הסככה למעלה מכלל עשרה. ושנינן מדכתיב פורשי כנפים למעלה ש"מ למעלה מראשיהן. הניחא לר' מאיר. דתני במס' כלים בפרק ט"ז כל האמות היו בבינוניות ומפורש דאמה של משה היתה קטנה ואחרת היתה יתירה עליה חצי אצבע ואחרת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת האמה שהיא ששה טפחים וחצי אצבע היא הבינונית שיש פחות הימנה חצי אצבע ואחרת יתירה עליה חצי אצבע. אלא לר' יהודה. דפליג עליה דר"מ דאמר אמה של בנין ו' טפחים ושל כלים ה' נמצא ארון ז' טפחים ומחצה כי כלי הוא וכפורת טפח הרי ח' וחצי נשארו קומות הכרובים י"א טפחים וחצי ט) הנה צריכין להיות שיעורי י"א טפחים חצי הסוכה. ושנינן לר' יהודה גמרא גמיר לה. שיעור דסוכה י' טפחים דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצות הל"מ מחיצות הא דאמרן שיעור מחיצות של סוכה עשרה טפחים הל"מ. הניחא לר' יהודה דצריך הלכה אלא לר"מ מדאורייתא היא כדאמרן ארון ט' טפחים וכפורת טפח הרי עשרה והכרובים סוככים על הכפורת. ושנינן לר' מאיר מדאורייתא גובה הדפנות אתאי הלכתא לגוד אסיק מחיצתא ולדופן עקומה ד' אמות ופחות מג' כלבוד דמי. ואקשינן שיעורין דאורייתא נינהו דכתיב ארץ חטה ושעורה א"ר אבין כל הפסוק הזה לשיעורא נאמר. חטה דתנן בנגעים פרק י"ג מי שנכנס לבית המנוגע

חשק שלמה על ר"ח

ט) ל"ל הנה צריך להיות שיעור הסוכה י"ט טפחים וחצי.

הגהות וציונים

מ] [שם איתא ר"פ לאביי] (גליון): נ] בגליון שבדפוס זיטאמיר כתוב כאן